

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
IV/A-2-1.6. Dizi -Sayı 1

Erciyes Üniversitesi
Türk Dünyası Araştırma Merkezi

I. Uluslararası
Selçuklu Sempozyum

**SELÇUKLU TARİHİ
BİLİM VE DÜŞÜNCE
(Bildiriler)**

**27-30 Eylül 2010
Kayseri**

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. M. Metin HÜLAGÜ
Prof. Dr. Abdulkadir YUVALI
Prof. Dr. Ali AKTAN
Yrd. Doç. Dr. Erhan YOSKA
Doç. Dr. Muhittin KAPANŞAHİN

TÜRK TARİH KURUMU

Ankara-2014

KAYNAKLAR ve YÖRE İNSANININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE SELÇUKLU ANADOLU'SUNDA HORASAN ERENLERİ: KAYSERİ YÖRESİ ÖRNEĞİ

ALİ KOZAN*

GİRİŞ

XI. yüzyılın ortalarından itibaren Türk-İslâm unsurların gerçekleştiği planlı fetih politikası sonucunda Anadolu'nun yurt edinilme süreci başlamıştır. Bu süreçte Anadolu'da Türkmen nüfus iskanının da daha çok Tuğrul Bey, Alparslan ve Melikşah gibi Selçuklu sultanlarının faaliyetleri ile ve özellikle Malazgirt Savaşı(1071)'ndan sonra gerçekleştiği görülmektedir. Nitekim Selçuklu Hanedanı etrafında toplanan Oğuz Türkleri de XI. asırda önce Horasan, İran ve Azerbaycan'a sonra Irak, Anadolu ve Suriye'ye gelmişlerdir. Yoğun olarak Mâverâünnehir, Horasan, Azerbaycan, Erran ve Harezm kökenli birçok Türkmenin iskan edildiği bu süreç, Selçuklu fetihleri sonrasında, Selçuklu Devleti'nin yıkılış sürecinde ve 1218 yılından itibaren ilk etkilerini Maveraünnehir, daha sonra da Harezm ve Horasan'da gösteren Moğol işgal ve istilası etkisiyle XIV. yüzyıla kadar devam etmiştir.¹ Özellikle Moğol istilasıyla, bu ülkelerdeki birçok şehir harabeye çevrilmiş, buralarda meskun halk katliama uğramış, yurtsuz bırakılmış ve göç etmek zorunda kalmışlardır.

Kaynaklar, bu dönemde Türkistan, Azerbaycan, Horasan ve Harezm'den gelerek Anadolu'ya yerleşen Türkmen nüfusuyla birlikte bu bölgeye gelen Türkmen dervişlerinden de bahsetmektedir. Halk İslâmının şekillenmesinde etkili olan bu dervişler, Orta Asya'da İslâmiyet'in yayıl-

* Nevşehir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Nevşehir/TÜRKİYE

¹ Faruk Sümer, Oğuzlar(Türkmenler), Ana Yayınları, İstanbul 1980, ss.111-137; Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, Enderun Yayınları, İstanbul 1981, ss. 206-222; Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1993, s. 505; Ali Sevim, Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, s. 42.

masına önyak olan ve Ahmed Yesevî ile başlayan Türk sûflük geleneğini Anadolu'ya taşıyan zümrelerdir.²

Âşıkpaşazâde (1393?/1481)'nin, Abdalân-ı Rûm, Gâziyân-ı Rûm, Bâcıyân-ı Rûm ve Âhiyân-ı Rûm olarak zikrettiği³ bu zümreler, genel anlamda kaynaklarda ve Anadolu halkı arasında Horasan Erenleri olarak adlandırılmışlardır. Bu isimlendirme, Anadolu'ya geldikleri bölgenin merkezlerinden olan, Horasan bölgesine nispetle, verilen genel bir unvan olmakla birlikte, söz konusu bütün dervişlerin Anadolu'ya Horasan ve Azerbaycan üzerinden göçtüğünü ima eder bir anlamda da kullanılmaktadır.⁴ Nitekim birçok menâkıbnâmede Anadolu'ya göç ettiğinden söz edilen dervişler, hangi tarikata mensup olursa olsun, mutlaka Horasan'dan göçme, yani Horasan Erenleri'nden sayılmaktadır. Dolayısıyla bu terim, salt coğrafi anlamda Horasan'ı ifade eden bir şekilde anlaşılmalıdır.⁵

Bu terim ayrıca, IX. yüzyıldan itibaren Horasan'da meydana çıkan Melâmetîlik dediğimiz büyük bir tasavvuf anlayışının etkilediği muhtelif heterodoks tarikatlara mensup ve Asya'nın değişik mintakalarından gelen dervişleri ifade için de kullanılmaktadır.⁶ Dönemin vekâyinâmelerinden hareketle söz konusu Melâmetiyye akımına mensup bu göçmen halk sûflerinin, sünnilikle bağdaşmayan inançlar taşıdıkları, yani heterodoks kesime mensup oldukları şeklinde de bir yaklaşım olup, aralarında hiç bir fark gözetilmeksizin bütün heterodoks eğilimli şeyhler ve dervişleri toptan ifade etmek için Haricî ve Rafizî terimlerinin kullanıldığı şeklinde bir yaklaşım da bulunmaktadır.⁷

² Ahmet Yaşar Ocak, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2002, s. 33, 51; Irène Mélikoff, *Uyur İdik Uyardılar (Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları)*, Demos Yayınları, İstanbul 2009, s. 150-151.

³ Âşıkpaşazâde, *Tevârih-i Ali Osman* (Osmanoğullarının Tarihi), haz. Kemal Yavuz- M. A. Yekta Saraç, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul 2007, s. 486.

⁴ Mélikoff, *Uyur İdik Uyardılar*, s. 146.

⁵ Ahmet Yaşar Ocak, *Babailer İsyanı*, Dergah Yayınları, İstanbul 2000, s. 64.

⁶ Fuad Köprülü, "Baba" md., *İslam Ansiklopedisi*, c. 2, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1979, s. 295; Abdülbaki Gölpınarlı, *Melâmilik ve Melâmiler*, Devlet Matbaası, İstanbul 1931, s. 190-191; Mürsel Öztürk, *Anadolu Erenlerinin Kaynağı Horasan (Moğol İstilasına Kadar)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 47-79.

⁷ Ocak, *Babailer İsyanı*, s. 64.

Bu zümrelerin sünniliği ve gayr-i sünniliği ile ilgili yapılan çalışmaların bir kısmı bunların Yesevî ve Haydarîlerden müteşekkil bir zümre olduğu; bir kısmı Kalenderîlik'e mensub oldukları; bir kısmı ise akîdeleri bozuk serseri dervişler oldukları yönündedir.⁸ Yesevî, Vefâî, Kalenderî veya Nakşibendî gibi tarikatlardan birine bağlı oldukları görülen dervişler, zühde dayalı mistik bir hayat tarzını uygulayan ve öğütleyen kimseler olabileceği gibi⁹, problemlili, akîdeleri bozuk, kötü alışkanlıkları olan hatta halkın bilgisizliğinden ve saflığından yararlanan derviş kılıklı dilenci veya çingene zümreleri gibi daha sapkın (heretic) ve marjinal kimlikler de olabilmektedir.

Dolayısıyla bu zümrelerin sünni ve gayri sünniliği ile ilgili olarak, araştırmacılar tarafından farklı yorumlar yapıldığı görülmektedir. Bu dönemlerde Anadolu'ya gelen derviş zümreleri arasında Kalenderîlik ve Haydarîlik gibi heterodoks İslâm yorumu içerisinde yer alan tarikatlerin yanında, Kübrevîlik, Nakşibendîlik, Kadirîlik ve Rıfâîlik gibi sünnî tarikatler de bulunmaktaydı. Dolayısıyla bu zümrelerin İslâmiyet'in tamamen gayr-i sünnî yönünü teşkil eden gruplar olduğu şeklinde bir genelleme eksik bir tanımlama olabilir. Bu bağlamda adı geçen zümrelerin, tamamının İslâm dini içerisinde yer alan/İslâm dışı olmayan, farklı dinî-sosyal cemaatler/şubeler oldukları da söylenilebilir.

Orta Asya kaynaklı Yesevîlik, Kübrevîlik, Nakşibendîlik, Sühreverdîlik, Vefâîlik, Rıfâîlik, Kalenderîlik ve Haydarîlik gibi tarikatlara mensup bu şeyh ve dervişler, Anadolu'da stratejik önemi bulunan topraklara gelerek vergiden muaf bir şekilde zaviye ve tekkelerini kurmuş ve

⁸ Bahsi geçen yaklaşımlarla ilgili olarak daha çok Fuad Köprülü, Abdülbaki Gölpınarlı ve A. Yaşar Ocak'ın değerlendirmeleri görülmektedir. Araştırmacıların şu eserlerine bakılabilir: Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, ss. 46-59; M. Fuad Köprülü, "Abdal", *Edebiyat Araştırmaları 2*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1989, ss. 362-417; Abdülbaki Gölpınarlı, Yunus Emre ve Tasavvuf, Remzi Kitabevi, İstanbul 1961, ss. 47; Süleyman Uludağ-Orhan F. Köprülü, "Abdal", *Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları*, İstanbul 1988, ss. 59-62; Ocak, *Babailer İsyanı*, ss. 62-76; Ocak, *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Süflük Kalenderîler (XIV.-XVII. Yüzyıllar)*, ss. 79-87.

⁹ Barkan da, bütün Rum abdallarının her zaman ve her yerde dilencilerden, serseri ve çingene dervişlerden ibaret olduğunu farz etmenin doğru bir yaklaşım olmayacağını, bu dervişlerin çıplak gezen, esrar yiyen, kaşlarını, saç ve sakallarını tıraş eden, vücutlarında yanık yerleri ve dövmeleri olan serseri dervişlerden farklı olduğunu belirtmektedir. Bkz. Barkan, "*Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler: I İstila Devrinde Türk Dervişleri ve Zaviyeler*", s. 285.

öğretilerini yaymışlardır.¹⁰ Menkıbe ve kerametleri anlatılan; halkın ihtiyaçlarıyla ilgilenen, onlardan biri gibi çalışan, onlara iyiliklerde bulunan; ilahiler ve dinî şiirler okuyan; dinî bilgileri zayıf Anadolu halkına medrese kökenli fakihlere göre daha basit, sade ve esnek bir dil kullanan ve bu yolla onları ikna edebilen; bazen hurafeleri de içeren bir üslupla kısacası halk diliyle konuşan bu dervişler, özellikle kırsal bölgelerdeki Anadolu Türk halkı tarafından benimsenerek kabul edilmiştir.

Adı geçen zümreler, bu bölgelerde bazen din ve mezhepler arasındaki ayrılıkları da dostluğa çevirmiş; din farkı gözetmeksizin yoksullara, muhtaçlara ve hastalara yardım etmiş ve bu sayede İslâmiyet, farklı dinlere mensup halkların da ilgisini çekmiştir. Dolayısıyla temsil, iskan ve fütühat işleri kolaylaşmış, bu kolaylık ihtidaları da beraberinde getirmiştir.¹¹ Hatta Anadolu'nun farklı yerlerinde türbe ve dergâhları bulunan bu zümrelere gösterilen saygı, sözlü gelenek çerçevesinde günümüze kadar aktarılmıştır.

Nitekim o dönemlerden kalma şeyh, derviş türbe ve dergâhları bu durumu doğrulamaktadır. Mevlânâ, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî, Horos Dede, Avşar Baba, Pîr Dede, Emîr Çin Osman, Geyikli Baba, Abdal Musa, Şeyh Nusret ve Gajgaj türbeleri bunlar arasında gösterilebilir.¹² Bu yapılar, söz konusu mekânlarda yattıklarına inanılan velî tipleri ile ilgili bir takım ziyaret ritüellerinin oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Bu mekanların çoğu günümüzde hâlâ ziyaret edilmektedir. Ziyaret amacı ise genellikle dilek, dua, şifa, bereket ve adak adama amaçlıdır.¹³

¹⁰ Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler: I İstila Devrinde Türk Dervişleri ve Zaviyeler", Vakıflar Dergisi, c. II, Ankara 1942, s. 281-289; Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, ss. 206-220; Ahmet Yaşar Ocak, Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süflük Kalenderiler (XIV-XVII. Yüzyıllar), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999, s. 60, 82, 83.

¹¹ Osman Turan, Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkuresi Tarihi, Turan Neşriyat, c. II, İstanbul 1993, s. 167; Osman Çetin, Anadolu'da İslâmiyet'in Yayılışı, Marifet Yayınları, İstanbul 1990, s. 163; Kadir Özköse, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması'nda Tasavvufî Zümre ve Akımların Rolü", s. 276-277, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 7, S. 1, Sivas 2003, ss. 249-279.

¹² Fuad Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1987, s. 47-48.

¹³ Yöre insanının, söz konusu ziyaret yerlerinde uyguladığı ritüellerle ilgili olarak bkz. Ünver Günay-Harun Güngör vd., Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması-Kayseri Örneği-, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2001.

Söz konusu şahsiyetlerle ilgili araştırma alanımız olan Kayseri'ye yakın bölgelerde de birçok Horasan Ereni olduğu bilinmektedir. Örneğin Kırşehir'de Ahmed Yesevî'nin yedinci halifesi ve Babaî Şeyhi Emir Çin Osman; Aksaray'da Şeyh Hamîd-i Velî (Somuncu Baba); Nevşehir'de Hacı Bektâş-ı Velî; Sivas'ta Arap Dede, Gazi Baba¹⁴ gibi isimler yer almaktadır. Kayseri ve yöresinde kaynaklar ve yöre insanının görüşleri çerçevesinde Horasan Ereni olarak bilinen isimler işe Seyyid Burhaneddin, Said b. Sungur (Dev Ali), Seyyid Şerif, Seyyid İmadettin, Ebce Sultan, Nebi Dede, Şeyh Ümmi, Şemun el-Gazi, Şeyh Turesan, Omuzu Gürzlü, Şeyh Şaban, Mikdat Dede, Halil Dede, Akçakoca Sultan, Bahadır Bayram-Gazi ve Ovaçiftliğindeki evliyalardır. Bu örnekler, Anadolu'nun farklı bölgelerine gelerek buraların Türkleşmesi ve İslâmlaşmasına, bir başka deyişle Anadolu halk İslâmı'nın oluşmasına zemin hazırlayan bir zümrenin varlığını açıkça ortaya koymaktadır.

Çalışmamız çerçevesinde Selçuklu döneminde Kayseri ve yöresinde Horasan ereni olarak tespit edebildiğimiz şahsiyetler ise şunlardır:

1. Seyyid Burhaneddin / Seyyid Burhânuddîn Huseyn Muhakkik-i Tirmizî (1165-1244)

Selçuklu dönemi Kayserisi Horasan Erenleri'nin en önemli simalarından biri olan Seyyid Burhaneddin Hüseyin, bugünkü Özbekistan'ın Afganistan sınırında yer alan Tirmiz şehrinde 1165/1169(?) yılında doğmuştur. Soyu Hz. Hüseyin'e dayandırıldığından, "Seyyid" ve "Hüseyinî"; kalplerdeki sırları bilmesi ve Şems-i Tebrizî'nin Konya'ya gelişini 'ya önceden haber vermesi dolayısıyla "seyyid-i sırdân"; Mevlânâ tarafından anıldığı üzere "*Burhaneddîn, burhân-ı dîn, burhân*" ve tahkik ehli bir sufi olduğunu belirten "muhakkik" lakaplarıyla tanınır.¹⁵ Erbâb-ı tarikat nazârında ise Seyyid Serdâr ünvanıyla müştahârdır.¹⁶

¹⁴ Bkz. Doğan Kaya, "*Sivas'ta Yatmakta Olan Horasan Merkezli Anadolu Erenleri*", Halk Bilimi Araştırmaları, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002, ss. 261-285.

¹⁵ Abdurrahman Câmî, *Nefehâtü'l-Üns Min Hadarati'l-Kuds*, terc. Lâmi'î Çelebi, Marifet Yayınları, İstanbul 1993, s. 515; Ali Rıza Karabulut, *Mevlana'nın Hocası Seyyid Burhaneddin Hz.leri ve Kayseri İlmiye Tarihinde Meşhur Mutasavvıflar*, Seyyid Burhaneddin Vakfı Yayınları, Kayseri 1994, s. 7; Ahmed Nazif, *Kayseri Meşhurları (Kayseriyye Meşâhiri)*, sad. Meserret Diriöz, Haydar Ali Diriöz, Kayseri 1991, s. 3.

¹⁶ H. Mehmed Zeki Koçer, *Kayseri Uleması*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1972, s. 13.

1208'de Afganistan'ın Belh şehrinde Mevlânâ'nın babası Bahaeddin Veled'in müridi olmuş farklı dönemlerde 1219 yılına kadar hizmetinde bulunarak tarikat adabını ondan almıştır. Sultânu'l-ulemâ Bahaeddin Veled'in 1231'de ölümünden sonra, 1232 yılında 57 yaşlarında Konya'ya gelmiş¹⁷, Sincarî Mescidi'nde bir süre inzivaya çekilmiş, daha sonra babasız ve hocasız kalan Mevlânâ'yı Larende(Karaman)'den Konya'ya çağırarak manevî tahsilini üzerine almıştır. Bu dönemde Halep ve Şam'da aldığı eğitimden sonra Kayseri'ye dönen Mevlânâ'yı burada ardı ardına üç kere halvete sokarak hâl ehli yapmış ve daha sonra Konya'da irşad için Mevlânâ'ya icazet vermiştir.¹⁸ Mevlânâ'nın tasavvuf eğitimini verdikten sonra 1239/1240 yılında gece gündüz Allah'a yakardığı söylenen Ali Dağı¹⁹'nın bulunduğu ve çok sevdiği Kayseri'ye gelerek dergâhını kurmuştur.²⁰ Yine Kayseri'ye gelişinin sebepleri olarak, Kayseri'de onu himaye eden bir çevrenin olması (ki onun bir süre talebesi de olan Selçuklu veziri İsfahanlı Sahib Şemsü'd-Dîn²¹'in onu himaye ettiği bilinmektedir.) veya o dönemde Kayseri'nin ilim, sanat ve ticaret merkezi olarak Konya'dan ileri olması gösterilmektedir.²²

¹⁷ Ahmed Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, yay. Tahsin Yazıcı, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1976, c. I, ss. 56-57; Ferîdün bin Ahmed-i Sipehsâlâr, Mevlânâ ve Etrafindakiler Risâle, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1977, s. 118.

¹⁸ 1241/1242'da gerçekleşen bu olay esnasında Mevlana 30, Seyyid Burhaneddin 75 yaşındadır. Bkz. Sahih Ahmed Dede, Mevlevîlerin Tarihi, haz. Cem Zorlu, İstanbul 2003, s. 159.

¹⁹ Halen üç tepeden oluşan Ali Dağı'nın Erciyes Dağı'na en yakın tepesinde bir mescit kalıntısının temellerinin olduğu söylenmektedir. Bkz. Ahmet Sevgi, Seyyid Burhaneddin Muhakkiki Tirmizi (Mevlânâ'nın Hocası)/1166-1240, Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları No:19, Kayseri 1995, s. 25.

²⁰ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, ss. 56-60, 81-84; Ferîdün bin Ahmed-i Sipehsâlâr, Mevlânâ ve Etrafindakiler, ss. 117-120; Osmanzâde Hüseyin Vassâf, Sefine-i Evliyâ, c. 1, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi, İstanbul 2006, s. 359; Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, ss. 218-219; Mehmet Çayırdağ, Seyyid Burhaneddin Hüseyin, Kayserideki Eski Eserleri Müzeleri ve Turizmi Sevenler Derneği, Kayseri 1982, s. 3

²¹ *Sahib Şemseddin İsfehani*: Anadolu Selçuklu sultanlarından I. İzzeddin Keykavus, I. Alaaddin Keykubad, II. İzzeddin Keykavus ve IV. Kılıçarslan devirlerinde münşilik, ordu kumandanlığı ve II. Keyhüsrev'den itibaren öldürüldüğü tarih olan 1249 yılına kadar sahip-lik(vezirlik) hizmetinde bulunmuş Selçuklu devlet adamıdır. Bkz. Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, ss. 321-470.

²² Mikail Bayram, Moğollar tarafından vezirlik makamına getirilen Sahib Şemseddin İsfehani'nin Seyyid Burhaneddin'i himaye etmesini ve Moğolların Seyyid Burhaneddin'e saygı gösterip ayağına para saçmalarını, Türkmenlere muhalif çevrelerin Moğollar tarafından desteklenmesi olarak nitelendirmektedir. Ayrıca Bayram'a göre İran asıllı dervişler bu dönemde Türkmen asıllı dervişler ve ahilerle de çatışma halindedir. Bkz. Mikail Bayram, "Devrinin Siyasi

XIII. asırda Kayseri'de kurduğu ve Mevlevilik tarikatının da merkezi olarak kabul edilen dergâhının nerede olduğu kesin olmamakla birlikte halk arasında Han Camii'nin güneyinde yer alan Hakırdak Camii, onun mescidi ve çilehanesi olarak bilinmektedir. Çayırdag ise, Seyyid Burhaneddin dergâhının ve çilehanesinin Mevlânâ'nın torunu Ulu Arif Çelebi'nin aktardığı bir rivayetten de anlaşılacağı üzere bugünkü kale yakınlarındaki Kayseri Mevlevihanesi'nin yerine yapılan Bayram Paşa Vakıf İşhanı'nda yer aldığını belirtmektedir.²³

Kayseri'de Sultan Alaaddin Keykubad'ın eşi Mahperi Hatun tarafından yaptırılan Hunad Hatun Camii bitişiğinde halen müze olarak kullanılan medresede ders vermiş, Hakırdaklı Camii'nde bir süre imamlık yapmış, fakat istiğrak hali sebebiyle namazda uzun süre durması üzerine cemaatten af dileyerek görevi terk edip caminin yanındaki halvethanede inzivaya çekilmiştir.²⁴

Seyyid Burhaneddin'in ölüm tarihi kesin olmamakla birlikte, Bahaeddin Veled'in vefatından bir yıl sonra Konya'ya geldiği ve burada 9 yıl Mevlânâ'nın şeyhliğini yaptığı dikkate alınarak, ölümünün 1241/1242 veya 1244 tarihlerinde olduğu tahmin edilmektedir.²⁵

Kayseri'de büyük bir törenle defnedildiği anlaşılan Seyyid Burhaneddin'in kabri üzerine Selçuklular ve Beylikler devrinde bir türbe yapılmadığı anlaşılmaktadır. Hatta üzerine türbe yapmak isteyen Vezir Şemseddin İsfehani'nin rüyasına girerek, gök kubbeden daha büyük türbe olamayacağı ve bu sebeple türbe istemediği şeklinde rivayetler bulunmaktadır.²⁶ Evliya Çelebi de eserine Seyyid Burhaneddin'in kabrini Kayseri'deki ziyaret yerleri arasında göstermektedir.²⁷ Bugünkü türbe, Sadrazam Ahmed Cevad Paşa(1891-1895)'nın, Sultan II. Abdülhamit'e sundu-

Olayları İçinde Seyyid Burhanu'd-Dîn, I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri, 7-13 Nisan 1987, ss. 86-88.

²³ Mehmet Çayırdag, "Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevilik", III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri(06-07 Nisan 2000), Kayseri 2000, s. 103.

²⁴ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, ss. 61-62.

²⁵ Seyyid Burhaneddin'in ölüm tarihi ile ilgili değişik görüş ve kayıtlarla ilgili olarak ve farklı bir vefat tarihi(1246) veren bir çalışma için bkz. Abdullah Satoğlu, Mevlana'nın Hocası Seyyid Burhaneddin, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayın No: 31, Kayseri 1999, ss. 48-50.

²⁶ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, s. 151.

²⁷ Bkz. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, c. II-IV, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1986, s. 147.

ğu telhîs üzerine, sultanın emriyle 1894 yılında vakıf bütçesiyle yaptırılmıştır.²⁸

Seyyid Burhaneddin'in Maarif²⁹ adlı eserinden başka, Sûre-i Muhammed (on bir ayetin tefsiri) ve Sûre-i Fetih(sekiz ayetin tefsiri) tefsirinin olduğu da bilinmektedir. Maârif ve Tefsir, 1960 yılında Bediüzzaman Fürüzanfer tarafından neşredilmiştir. 1972 yılında da A. Gölpınarlı tarafından tercüme edilmiştir.³⁰

Onun zaman zaman Kayseri'de Ali Dağı'na çıkarak riyazete çekildiği, Mevlânâ'yı Kayseri'de halvete soktuğu, müderrislik ve imamlık yaptığı, hikmetli sözlerle halkı irşad ettiği, 1243 yılında Kayseri'nin Moğollar tarafından işgaline şahit olduğu kabul edilmektedir.

Mevlânâ, onunla ilgili olarak Mesnevi'de, "*Piş, ol da bozulmadan kurtul. Yürü, Burhan-ı Muhakkik gibi nûr ol. Kendinden kurtuldun mu tamamıyla burhan olursun. Kul yok oldumu sultan olur.*" diyerek şeyhini taltif etmiştir.³¹

Selçuklu Anadolu'suna yerleşen dervişlerin en önemli özelliklerinden birisi de gösterdiklerine inanılan kerametleridir. Şihâbeddin Sühreverdî'nin Rum diyarına gelerek Seyyid Burhaneddin'in yanına vardığında onu ateş külü üzerinde oturur vaziyette bulması ve lisân-ı hâl ile mukâleme ettikleri rivayeti buna örnek olarak gösterilebilir.³²

Bir başka kerametinin de Kayseri'ye dönmesine razı olmayan Mevlânâ'ya, "*Buraya kuvvetli bir aslan yöneldi, bende bir aslanım, birbirimizle*

²⁸ Sözkonusu telhîs metni için bkz. Çayırdağ, "*Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Melevîlik*", ss. 112-113.

²⁹ *Maarif*: Seyyid Burhaneddin'in sözleri, sohbetleri vaazları ve müridleri ile karşılıklı konuşmalarının yer aldığı eserinin adıdır. Eserin sonunda Muhammed ve Fetih Surelerinin tefsiri de bulunmaktadır. Bkz. Seyyid Burhaneddin, *Maarif*, terc. Ali Rıza Karabulut, Mektebe Yayınları, Kayseri 1995, ss. 11-12; Mehmet Önder, *Seyyid Burhaneddin'in Maarifi*, I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri, 7-13 Nisan 1987, s. 84.

³⁰ Ali Rıza Karabulut, "*Seyyid Burhaneddin Tirmizi'nin Tevhid ve İbadet Konularındaki Bazı Düşünceleri*", I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri, 7-13 Nisan 1987, s. 91; aynı yazar, "*Seyyid Burhaneddin Tirmizi'den Ahmet Remzi Dede'ye Kadar Meşhur Kayseri İlim Adamları ve Eserleri*", II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri(16-17 Nisan 1998), Kayseri 1998, s. 239.

³¹ Mevlânâ, *Mesnevi*, çev. Veled İzbudak, İstanbul 1988, c. II, s. 101, beyit 1319-1320.

³² Seyyid Burhaneddin'in müridleri, onun Şihâbeddin Sühreverdî ile niçin konuşmadığını sorduklarında "*Ehl-i hâl önünde zebân-ı hâl gerekir, zebân-ı kâl değil.*" şeklinde cevap verdiği belirtilir. Bkz. Eflakî, *Menâkıbu'l-Arifin*, c. I, s. 72; Câmî, *Nefehâtü'l-Üns Min Hadarâti'l-Kuds*, s. 515; Hüseyin Vassâf, *Sefine-i Evliyâ*, s. 358.

geçinemeyiz, bu sebeple gitmek istiyorum." diyerek, Şems-i Tebrizî'nin Konya'ya geleceğine beş yıl önceden haber işaret ettiği rivayet edilir.³³

24 Şubat 1231'de, Tirmiz'de hikmetli bilgiler vermekle meşgulken birdenbire: "*Yazık, yazık şeyhim bu toprak aleminden temiz aleme göçtü.*" diyerek feryad edip ağlaması ve Anadolu'ya geldiğinde Bahaeddin Veled'in kendisinin hissettiği gün öldüğünü öğrenerek orada cenaze namazı kılması da kerametleri arasında gösterilmektedir.³⁴

Yine babasının ölümünden sonra Larende (Karaman)'de bulunan Mevlânâ'ya bu şehrin uzun süre kalınacak bir yer olmadığını ve o dağdan Konya'ya ateşler yağacağını söylemesi (yani Karamanoğulları'nın Konya'yı alacaklarına işaret etmesi) de kerametleri arasında gösterilmektedir.³⁵

Mevlânâ'nın halifesi Çelebi Hüsameddin'in Mevlânâ'dan naklettiği bir rivayete göre ise, Seyyid Burhaneddin hazretleri, Horasan'da Biyabank adında bir şehre ziyarete gider. Burada şehrin ileri gelenleri tarafından hürmetle karşılanır. Fakat burada bulunan Şeyhülislam nâm birisi şeyhi görmeye gitmez. Bunun üzerine şeyh Şaban'ın son on gününden bir gün o zatın ayağına gider ve bunun üzerine şeyhülislam seyidin elini öperek özür diler. Şeyhe Ramazan ayının onuncu günü hamama giderken hamam yolunda karşısına çıkan mülhitler tarafından öldürüleceğini haber verir. Ramazanın onuncu günü şeyh, mülhitler tarafından öldürülür.³⁶

Başka bir rivayete göre de, Seyyid Burhaneddin Camii Kebîr'de bir gün vaaz etmek üzere kürsüye çıkarak, başındaki fesi şöyle eliyle bir çevirmiş ve camiyi dolduran cemaat hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamış. Dakikalarca devam eden bu halden sonra Seyyid Burhaneddin fesini düzeltmiş ve tek kelime konuşmadan kürsüden inmiş. Kendisine gelen halk da sükünetsiz camiden ayrılmış.³⁷

Seyyid Burhaneddin, vefatı esnasında da keramet gösterdiğine inanılır. O, hizmetkârına bir testi su hazırlamasını emreder. Hizmetçisi denile-

³³ Ferîdün bin Ahmed-i Sipehsâlâr, Mevlânâ ve Etrafindakiler, s. 120.

³⁴ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, s. 56.

³⁵ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, s. 57.

³⁶ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, s. 59.

³⁷ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, s. 61.

ni yerine getirip Seyyid'e "suyu ısıttım" deyince Seyyid, "O halde git kapıyı sıkıca kapa ve damda, 'Garip Seyyid dünyadan göçtü' diye haber ver" der. Bunun üzerine hizmetçi dışarı çıkar ve kapı deliğinden içeriye baktığında Seyyid'in boy abdesti alarak ruhunu teslim ettiğini görür.³⁸

Türbesi günümüzde ona dua ederek maneviyatından feyz almak ve hastalıklara şifa aramak gibi amaçlarla ziyaret edilmektedir.

Türbesinin giriş kapısının üzerinde "Fart-ı âdab ile gir zâir-i muhlis ki budur, merkad-ı muhterem-i Hazret-i Burhânuddîn, çeşm-i irfânına kuhl ister isen olmahsın, cebhe sâ-y-ı kadem Hazret-i Burhânuddîn³⁹" yazılıdır.

Kendisiyle ilgili kaynaklarda ve eserlerinde halka söylemiş olduğu hikmetli sözlerini bulmak mümkündür. Bu bağlamda onun Allah ve peygamber sevgisine; Allah'ın bağışlayıcılığına; Allah'ın nimetlerine nankörlük edilmemesi gerektiğine, cenneti ön planda tutmasına, güzel ahlaka, öfke kontrolüne, nefsin islahına, tasavvuf ilminin önemine, hilim ve mütevaziliğe, cömertliğe, Vahdet-i Vücut felsefesine vurgu yapan bir mutasavvıf olduğu görülmektedir.⁴⁰

2. Said bin Sungur/Şeyh Emîr/Dev Ali

Türk dönemi tarihi ile ilgili kayıtları, Anadolu Selçuklu Devleti'ne kadar uzanan Develi'de⁴¹ yaşadığına ve burada öldüğüne inanılan bir başka Horasan ereni de Dev Ali/Said bin Sungur'dur. Halen Develi halkı arasında Dev Ali Türbesi olarak bilinen türbesi, Osmanlı tarihi kaynaklarında Şeyh Emir Zaviyesi şeklinde zikredilmektedir. Günümüzde tahrip olmuş olan türbe kitabesini okuyan araştırmacılar ismini Büyük Emir⁴², Said bin Sungur⁴³ şeklinde okumuşlardır.

³⁸ Eflakî, Menâkıbu'l-Arifin, c. I, ss. 67-68.

³⁹ "Ey ihlaslı ziyaretçi burası Hazreti Seyyid Burhaneddin'in hürmete lâyık türbesidir büyük bir edeble gir, eğer irfânın gözüne sürme çekmek istersen Burhaneddin Hazretlerinin ayağına alnını sürmelisin."

⁴⁰ Bkz. Seyyid Burhaneddin, Maarif, ss. 30-107.

⁴¹ İbn Bibi, el-Avâmiru'l-'Alâiyye fi'l-Umûru'l-'Alâiyye, haz. Adnan Sadık Erzi, TTK, Ankara 1956, ss.611-615.

⁴² Hakkı Önkal, Anadolu Selçuklu Türbeleri, Ankara 1996, ss. 165-168; Kerim Türkmən, "Develi Tarihine Işık Tutacak Kitabeler", Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni, 26-28 Ekim 2002, s. 223.

⁴³ Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'de Selçuklu Dönemi'nde İnşa Edilen Tekgöz Köprüsü ve Dev Ali Türbesinin Kitabeleri", Zafer Bayburtlu Armağanı, Kayseri 2001, ss. 169-170.

Buradaki “Büyük emir” ile belgelerdeki “Şeyh Emir” örtüşmektedir. Dolayısıyla halk arasında Dev Ali olarak bilinen türbenin, Osmanlı döneminin Şeyh Emir Türbesi olduğu görülmektedir.⁴⁴

Mimari özelliklerinden hareketle araştırmacıların bir kısmı türbeyi XIII. yüzyıl son çeyreğinde⁴⁵, Kayseri'deki benzerlerinden hareket ederek konuya yaklaşanlar ise XII. yüzyılın sonu ile XIII. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olabileceğini öne sürmektedirler.⁴⁶ Bazı sanat tarihçileri de, Dev Ali Türbesi'nin cenazelik katı planının Erzurum'daki Emir Saltuk Türbesi'nin cenazelik katını andırması nedeniyle türbesinin Anadolu'daki XII. yüzyıla ait sayılı türbeler arasına girebileceğine işaret etmektedir.⁴⁷

Türbesi Yukarı Develi'de Kopçullu Mahallesi'nde yer alan Dev Ali, yöre halkının inancına göre, burada bulunan Seyyid Şerif, Seyyid İmadeddin ve Şeyh Ümmi ile birlikte Horasan'dan gelerek Anadolu'nun fethinde bizzat görev alan bir alp-erendir.⁴⁸ Dev Ali'nin Alparslan'ın komutanlarından olduğuna ve diğer şahsiyetlerle birlikte Develi Kalesi'nin fethinde önemli rol oynadıklarına da inanılmaktadır. İnancıya göre Dev Ali, kalenin ağaç kapı denilen giriş kapısını⁴⁹ yerinden sökmüş, daha sonra bir düşman askeri tarafından zehirli bir okla yaralanarak şehit olmuştur.⁵⁰

⁴⁴ Yusuf Küçükdağ, “Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri”, Türk Tasavvuf Araştırmaları, Çizgi Kitabevi, Konya 2005, ss. 415-426

⁴⁵ Bkz: Orhan Cezmi Tüncer, Anadolu Kümbetleri Selçuklu Dönemi, C.I, Ankara, 1986, s. 140; Hakkı Önkal, Anadolu Selçuklu Türbeleri, Ankara, 1996, s. 168; Yıldray Özbek, “Develi'de Türk Mimarlık Eserleri”, Sanatsal Mozaik Dergisi, İstanbul, 2000, s. 57.

⁴⁶ Bkz. Sultan Topçu, Develi'deki Türk Eserleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2005, ss. 70-73; Çayırdağ, “Kayseri'de Selçuklu Döneminde İnşa Edilen Tekgöz Köprüsü ve Dev Ali Türbesinin Kitabeleri”, s. 170; Hakkı Önkal, “Develi Türbelerinin Sanat ve Kültür Tarihimizdeki Yeri”, Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni, 26-28 Ekim 2002, ss. 225-229. Kerim Türkmen, “Develi Tarihine Işık Tutacak Kitabeler”, Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002), Develi, 2003, ss. 219-224; Mehmet Çayırdağ, “Develi Ulu Camii Minberi”, Bütün Yönleriyle I. Develi Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002), Develi, 2003, ss. 699-710.

⁴⁷ Ahmet Gürlek, Memleketim Develi, Yeni Desen Matbaası, İzmir 1975, s. 214; Kayseri'deki Tarihi Vakıf Eserler, Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Kayseri 1990, s. 1; Hakkı Önkal, “Develi Türbelerinin Sanat ve Kültür Tarihimizdeki Yeri”, s. 227.

⁴⁸ Hatta Dev Ali'nin Alparslan'ın kız kardeşinin oğlu olduğu inancı da vardır. Mehmet Devellioglu, 1951 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi.

⁴⁹ Halk arasında Dev Ali'nin söktüğüne inanılan kale kapısının, Develi Kalesi'nin aşağısındaki Ağaç Kapıaltı adlı mevkide olduğuna inanılmaktadır.

⁵⁰ Ömer Taş, 1946 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi.

Dev Ali Türbesi'nde eskiden adak kurbanlarının kesildiği, yağmur dualarının yapıldığı ve özellikle çocuğu olmayanlar tarafından sıkça ziyaret edildiği söylenmektedir. Onunla ilgili anlatılan kerametler de vardır. Örneğin burada yatan şahsiyetlerin mübarek gecelerde bir araya geldikleri; Dev Ali'nin zaman zaman atıyla birlikte halktan bazı kimselere görüldüğü; pekmez küplerinin bu şahsın köye getirdiği bereketle taşıdığı; hayvanların kuyruklarının örülü bulunduğu; türbesine konulan su dolu ibriklerin sürekli boşaldığı; rahatsız edildiğinde halktan bazılarının rüyasına girerek uyardıkları şeklinde inançlara rastlamak mümkündür.⁵¹

3. Seyyid Şerif

Yukarı Develi'de Camii Kebir Mahallesi Tekke Sokağı'nda türbesi bulunan Seyyid Şerif de bölgede XIII. yüzyılda yaşadığı bilinen ve yöre halkı tarafından da alp özelliğiyle tanınan Horasan erenlerindedir. Kitabesinden 695/1296 yılında Seyyid Şerif adına yapıldığı anlaşılan türbesi de, XIII. yüzyıla ait bir Selçuklu yapısıdır.⁵² Türbede Seyyid Şerif, hanımı ve iki kızı yatmaktadır.⁵³

Sandukası üzerindeki yazılar Tahsin Özgüç-Mahmut Akok tarafından okunarak yayınlanmıştır.⁵⁴ Anlamı: “Allah hâza'l-meşhedü'l-Şeyh-i Ekber Şeyhü'l-abdal Seyyid-i Şerîfu'r-Rufâî, neverallahu kabre (Allah. Bu meşhed, Allah nur içinde tutsun, en büyük şeyhü'l-muhakkikîn Seyyidu'l Abdâl Seyyid Şerif er-Rufâî'ye aittir.)” şeklindedir.

Türbe, taç kapı üzerinde yer alan kitabesine göre ise, Şeyh Muhammed tarafından Rufaî tarikatı şeyhi Seyyid Şerif adına 695/1296 yılında yaptırılmıştır.⁵⁵ Bu tarikatın kurucusu olan Seyid Ahmed er-Rıfâî ise 1182'de vefat etmiştir.⁵⁶

⁵¹ Bekir Orfun, 1936 doğumlu, okur-yazar değil, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi; Mehmet Devellioglu, 1951 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi; Süleyman Seçilir, 1946 doğumlu, okur-yazar, kunduracı, Yukarı Develi Mahallesi.

⁵² Kayseri'deki Tarihi Vakıf Eserler, Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Kayseri 1990, s. 1.

⁵³ Yaşar Kalafat, “Develi ve Yöresi Yatırları (Hak Aşıkları) Diyanet İşleri Başkanlığı Arşiv Kayıtlarına Göre”, Bütün Yönleriyle I. Develi Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002), Develi, 2003, s. 471.

⁵⁴ Tahsin Özgüç-Mahmut Akok, “Develi Abideleri”, Belleten, c. 19, Ankara 1995, s. 377-385.

⁵⁵ Rufa-i tarikatının Kayseri'deki faaliyetleri hakkında geniş bilgi için bkz: Sadi Bayram, “Anadolu'da İlk Rufailer ve Hz. Zeynel Abidin Ali Er-Rufai Soyu Hakkında Yeni Hipotezler”, I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996), Kayseri, 2000, ss.

Osmanlı dönemi kayıtlarında bu türbeden Seyyid Şerif Zaviyesi olarak bahsedilmektedir. Bu belgeler müezzin tayini; zaviyeden birinin vefatı; hizmetlisinin maaşının ödenmesi ile ilgilidir. Bu zaviyenin bitişiğinde Seyyid Şerif'e ait bir türbenin bulunduğu dair beratın tarihi ise, 1181/1767'dir. Bu belgeye göre, Seyyid Şerif Türbesi vakfının mütevellisi ve zaviyedarı iken vefat eden Şeyh Mehmed'in yerine oğlu Seyyid Mehmed'in ataması yapılmıştır.⁵⁷

Bu türbenin aslında bir zaviye olduğu ve burası için herkesin arazileri ekip biçtiği, elde edilen ürünlerin zaviyeye aktarılıp halkın ihtiyaçlarının buradan karşılandığı şeklinde sözlü kültürde anlatılar vardır. Ayrıca bu türbenin genellikle çocuğu olmayan veya yaşamayanlar ile herhangi bir hastalığı olanlar tarafından ziyaret edildiği belirtilmektedir. Buraya gelenler, tekke adı verilen bu türbede bulunan taş(dilek taşı) sırtına koyup sandukanın etrafında dolandıklarında çocuklarının olacağına ve iyileşeceklerine inanmaktadırlar. Türbeye gelen ziyaretçilerin Şerif Abla isimli türbedarın telkinleri sonucunda çocuk sahibi olduklarında "Seyit" ve "Şerif" ismini koydukları aktarılmaktadır. Nitekim halen burada bu isimde olan birçok kimse vardır.⁵⁸

4. Seyyid İmadeddîn

Önceleri Yukarı Develi'de şehrin güneyinde Şarönü adı verilen mevkide yer alan Hızır İlyas Türbesi'nin yakınındaki bir mezar taşında: "*Bu mezar, H.649/M. 1252 yılı şevval Ayının on beşinde Çarşamba günü ölmüş olan Allah'ın rahmetine muhtaç merhum, mutlu, Harezmlî Mahmut oğlu Seyyid İmadeddîn Muhammed'e aittir.*" yazılı olduğundan hareketle, türbenin Harzemli Seyyid İmadeddîn'e ait olduğu tespit edilmiştir.⁵⁹ Osmanlı döneminde hazırlanan 1847, 1872, 1873, 1876, 1878, 1882 tarihli Ankara Vilayeti Salnamelelerinde de Develi Kazası'ndan bahsedilirken kazada Seyyid Şerif ve Şeyh İmadeddîn'e ait türbelerin bulunduğu belirtilmektedir. Harezmlî olması ve

27-33, Seyyid Şerif'in Rıfai olduğuna dair bkz. Hakkı Önkal, Anadolu Selçuklu Türbeleri, Ankara 1996, ss. 289-290.

⁵⁶ Mustafa Tahrah, "Ahmed er-Rıfai" Maddesi, TDVİA, c.2, İstanbul 1989, s. 128.

⁵⁷ Yusuf Küçükdağ, "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", Türk Tasavvuf Araştırmaları, Çizgi Kitabevi, Konya 2005, s. 417.

⁵⁸ Ömer Taş, 1946 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi; Mehmet Devellioğlu, 1951 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi.

⁵⁹ Kerim Türkmen, Develi'deki Selçuklu Dönemi Kitabeleri, Çekül Mozaik, Haziran 2000, s. 68.

XIII. yüzyılda bölgeye geldiğinin anlaşılmasından hareketle bu şahsiyetin de aynı yüzyılın son yarısında vefat eden alp tipi Horasan erenlerinden biri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ölüm tarihi olan 1252'den hareketle kendisinden 44 yıl sonra ölen Seyyid Şerif'ten önce bu bölgeye geldiği ve onun mürşidi olabileceği düşünülebilir.

Halk arasında bu şahsiyetin de Rufaî tarikatına bağlı bir gökbilimci olduğu şeklinde bir inanış bulunmaktadır.⁶⁰

5. Şeyh Ümmi

Develi'nin Büyük Yazı mevkiinde Abıt Tekkesi adı verilen mezarlıkta türbesi bulunan ve halk arasında Şih Emmi olarak bilinen bu şahsiyetin de, Horasan'dan gelen dört komutan (Seyyid Serif, Said b. Sungur/Dev Ali ve Seyyid İmadettin)'dan birisi olduğuna inanılmaktadır. Üzeri açık olan türbesinde veya içindeki mezar taşında herhangi bir kitabe yoktur.

Develi'deki tekke ve zaviyeler içinde vakfiyesi bilinen tek zaviye olup, Eretnalılar zamanında inşa edilmiştir. Zaviyesinin, Gıyaseddin Mehmed zamanında 753/1352'den sonraki bir tarihte yapıldığı bilinmektedir.⁶¹

Şeyh Ümmi Zaviyesi ile ilgili ilk belge Muharrem 1139/Eylül 1726 tarihli olup, zaviyenin şeyhi ve mütevellisi olan Şeyh Emrullah'ın hasta ve ihtiyar olmasından dolayı görevini torunu Şeyh Mehmed'e devrettiğine dair berattır. Şeyh Mehmed'in ölümünden sonra Şevval 1164/Ağustos 1751 tarihinde Şeyh Ahmed ve Şeyh Süleyman'a müştereken şeyhlik ve mütevellilik verilmiştir. Ancak Şeyh Süleyman'ın evlattan olmadığı gerekçesiyle vakıf mütevellisi Ali Efendi arzıyla Cemaziyelevvel 1167/Şubat 1754'te görevden alınmış boşalan göreve vakıf evladından Mehmed getirilmiştir.⁶²

6. Ebce Sultan

Develi'ye bağlı Ebce Köyü'nde türbesi bulunan Ebce Sultan'ın, köyün kurucusu olduğuna ve Horasan'dan geldiğine inanılmaktadır. Onun,

⁶⁰ Mehmet Devellioğlu, 1951 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi Mahallesi.

⁶¹ Kemal Göde, Eretnalılar (1327-1381), Türk Tarih Kurumu, Ankara 1994, s. 154.

⁶² Yusuf Küçükdağ, "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", ss. 418-419.

halk arasında tekke adı verilen bugünkü türbesinde kazan kaynatarak yolculara ikram ettiği söylenmektedir. Osmanlı döneminde de işlevi devam eden tekkenin, 20 kuruş devlet ödeneği aldığı aktarılmaktadır.⁶³

Halk arasında Develi'ye bağlı Havadan Köyü'nde yatan Bahadır Bayram Gazi ile kardeş oldukları inancı da hâkimdir. Nitekim halk arasında anlatılan bir menkıbeye göre Ebce Sultan'ın taşa binerek, Bahadır Bayram Gazi'nin de deri üzerine binerek buluştuklarına inanılmaktadır.⁶⁴

Kaynaklarda Ebce Sultan Tekkesi olarak geçen türbesinin, dönemin önemli tekkelerinden olduğu söylenilebilir.⁶⁵ Türbenin yapı tarzından hareketle Anadolu Selçuklu eseri olduğu belirtilmektedir.⁶⁶

Türbede yağmur dualarının halen yapıldığı, adağı olan kimseler tarafından da ziyaret edilerek girişteki mescidde namaz kılındığı aktarılmıştır. Türbe içindeki sandukanın üzerinde bulunan kuvvet taşının, ziyaretçiler tarafından ağrıyan yerlerine sürüldüğü ve bununla şifa bulmayı ümit ettikleri de aktarılmıştır.⁶⁷

Türbe mescidinin üzerinde Kelime-i Tevhid yazılıdır. Girişteki tamir kitabesinde ise, "*Maşallah Abdulhamid Han Hazretlerinin himmetleriyle Ebce Sultan akrabasından el Hacı Yusuf Efendi'nin gayretleriyle tamir olunmuştur. Sene 1317/1901*" yazılıdır.

7. Bahadır Bayram Gazi

Develi'ye bağlı Havadan köyünde türbesi bulunan bu şahsiyetin de türbenin mimari özelliklerinden hareketle Selçuklu döneminde yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Fakat bu şahsiyetin Horasan Ereni olup olmadığı kesin değildir. Bununla birlikte halk arasında, Ebce Sultan'la kardeş oldukları inancından hareketle sözlü rivayete dayanan bir bilgi mevcuttur.

Günümüzde Havadan Köyü'nde yer alan yapı ise bir zaviye tarzında olup, türbe de bunun içerisinde. Nitekim Hurufat Defterlerine göre bu

⁶³ Kadir Özdemir, 1935 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Ebce Köyü.

⁶⁴ Kadir Özdemir, 1935 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Ebce Köyü.

⁶⁵ Yusuf Küçükdağ, "Hurufat Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", ss. 423-424.

⁶⁶ Gürlek, Memleketim Develi, s. 221.

⁶⁷ Kadir Özdemir, 1935 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Ebce Köyü; Abidin Yetişken, 1967, okur-yazar, çiftçi, Ebce Köyü.

köyde Bahadır Bayram Gazi ve Hacı İbrahim adına iki zaviye bulunmaktadır.⁶⁸

İbrahim Hacı'nın ise, Hacı Bektâş-ı Velî'nin halifelerinden olabileceği ve Vilâyetnâme'de geçen şahsiyetle burada zaviyesi bulunanın aynı kişiler olduğu tahmin edilmektedir.⁶⁹ Dolayısıyla İbrahim Hacı bir Horasan Ereni olmayıp, Hacı Bektâş-ı Velî'den nasîb alan bir halife olarak görülebilir. Madazı köyünde de bir zaviyesi olduğu anlaşılan İbrahim Hacı'nın, belgelerden hareketle Erikağacı Köyü'nde medfun olduğu da bilinmektedir.⁷⁰

8. Nebî Dede

Belgelerde adı *Şeyh Nebî* veya *Abdü'n-Nebî Dede Zaviyesi* şeklinde geçmektedir. Ramazan 1125/Eylül 1713 tarihli bir belgede Nebî Dede'nin bu köyde medfun olduğu yazılıdır.⁷¹

Türbesi Develi'ye bağlı Sindelhöyük Kasabası'nda Yağzlı mevkiindedir. Türbede Nebî Dede, eşi ve iki oğlu yatmaktadır. Türbesinin yapılış tarihi, Türkçe olan bir mermer kitabede 1293 olarak belirtilmiş olup, 1719'da tamirat görmüştür. Yapılış tarihinden hareketle türbesinin Anadolu Selçuklu dönemine ait olduğu tahmin edilmektedir. Halk arasında bu şahsiyetin, Ürgüp'ün Damsa Köyü'nden geldiğine ve kerametleri olan bir çoban velî olduğuna inanılmaktadır.⁷²

Belgelerde tarihsel kimliği sabit olan bu şahsiyetin Horasan ereni olup olmadığı kesin olmamakla birlikte, yöre halkının Horasan ereni olduğu şeklinde bir yaklaşımı bulunmaktadır.

⁶⁸ Yusuf Küçükdağ, "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", ss. 420.

⁶⁹ İbrahim Hacı ile ilgili rivayet için bkz. Vilâyetnâme, haz. Abdülbaki Gölpinarlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995, s. 21-22.

⁷⁰ Yusuf Küçükdağ, "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", ss. 420-421.

⁷¹ Yusuf Küçükdağ, "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", ss. 421-422.

⁷² Nuh Aşık, 1940 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sindelhöyük Kasabası; Arif Karbuz, 1945 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sindelhöyük Kasabası.

9. Akçakoca Sultan

Yahyalı'ya bağlı Kopçu Köyü'nde bulunan bu türbede yatanın Yerköy'de Kopçu Baba olarak da bilinen Akça Koca'nın kardeşi olduğu söylenilmektedir. Başka bir inanışa göre ise onun Dev Ali'nin ve Ebce Sultan'ın kardeşi olduğu ifade edilmektedir.⁷³ Mihrabın üzerindeki 1246 tarihi, bu türbenin Selçuklular döneminde yapıldığını ve Akçakoca Sultan'ın da Horasan'dan gelen erenlerden olduğunu düşündürmektedir.

Yine Osmanlı zamanında Sindelhöyük'ten bu köye kadar tarla ürün gelirlerinin buraya yere verildiği, burada sürekli kazan kaynadığı ve türbe adına yapılan anbara konulan ürünlerin misafiri gelenlerin binitine yem olarak kullanıldığı da belirtilmektedir.⁷⁴ Bu bilgilerden hareketle bu yapının da dönemin önemli zaviyelerinden olduğu sonucuna varılabilir.

Bu şahsiyetin türbede bulunan ibriklerden abdest aldığına ve bu ibriklerin boşaldığına, türbeye giren hırsızların üzerlerine türbe kapısının kapandığına inanılmaktadır. Eskiden perşembe günleri buradan okunan ikinci ezanın müteakip köy halkının burada namaz kıldığı ve halen de arefe günleri ikinci namazından sonra gidilip dua edildiği aktarılmaktadır. Yine türbede eskiden özellikle yetim çocuklara el açtırılarak yağmur duası yapıldığı, ardından duaya katılanlara yemek verildiği belirtilmektedir. Ayrıca daha çok çocuğu olmayanlar ve yaşamayanlar tarafından ziyaret edildiği ve türbede bulunan mermer sütun⁷⁵ kucaklandığında iki elin parmakları kavuşursa dileklerin kabul olacağına inanılmaktadır.⁷⁶

Herhangi bir ağrısı olanlar da mezarın yanında bulunan tokaç ile ağrıyan yerlerine vurarak ağrılarınin geçeceğine inanmaktadırlar.⁷⁷

10. Şeyh Turesan-ı Velî

Şeyh Turesan-ı Velî'nin, Ahmet Yesevî'nin dergâhında yetişen pirlere biri olduğu ve Selçuklu Anadolu'sunda bölgeye gelen *Horasan Eren-*

⁷³ Sultan Batman, 1967 doğumlu, okur-yazar, ev hanımı, Kopçu Köyü.

⁷⁴ Mustafa Batman, 1950 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Kopçu Köyü.

⁷⁵ Bu mermer sütunun İstiklal Savaşı'nda ağladığı şeklinde bir inanç olduğu da aktarılmaktadır.

⁷⁶ Mustafa Batman, 1950 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Kopçu Köyü.

⁷⁷ Muhsin Batman, 1954 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Kopçu Köyü ; Sabit Yeniceli, Yahyalı'nın Sosyo-Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2008, s. 107

leri'nden olduğu kabul edilmektedir. İncesu'ya bağlı Tekke Dağı bölgesinde kurduğu tekkesinde, kendisine bağlı olan dervişleri ile birlikte ibadet, zikir ve ihtiyaçların temini ile meşgul olduğu, ayrıca yoldan geçen yolcuları ağırladığı, ihtiyaçlarını karşıladığı ve onları irşat ettiği rivayet edilmektedir.

Şeyh Şâbân-ı Veli, Şeyh Çoban gibi diğer velîlerle birlikte, Hıristiyanların yoğun olarak yaşadığı Kapadokya bölgesini faaliyet alanı olarak seçtiği, Haçlı Seferleri ve Moğol istilası karşısında halka moral verdiği ve bu sıkıntılı dönemlerde Anadolu'nun savunulmasında büyük rol oynadığı da kabul edilmektedir.⁷⁸ Şeyh Turesan-ı Veli'nin tekkesi, I. Alaaddin Keykubat'ın hanımı, Hunat (Mahperi) Hatun, tarafından yaptırılmış ve etrafındaki büyük arazi kendisine vakıf olarak tahsis edilmiştir.⁷⁹ Tekkenin Arapça kitabesinde: *"Bu imaretin yapımı, Keykubad'ın oğlu büyük sultan, dinin ve dünyanın yardımcısı, Acem ve Arab sultanlarının sultanı, fethin babası, mü'minlerin emîri Keykubad'ın oğlu Fatih Keyhüsrev'in saltanatında Büyük Melîke dinin ve dünyanın temiz hanımı hayır sahibi tarafından 640 senesinde imar edilmiştir."* yazılıdır.

Bir rivayete göre Şeyh Turesan, Konya Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad zamanında Moğollar'ın İran'a girmeleri üzerine İran'da bulunan Horasanlı birçok dervişle beraber Anadolu'ya sığınmıştır. Alaaddin Keykubad bu dervişleri kabul etmiş, onlara misafirperverlik göstermiş, birtakım haklar tanıyarak verimli topraklar vermiştir. İşte bu şeyhlerden biri olan Şeyh Turesan, Konya Selçuklu sarayında büyük bir itibar kazanarak sultanın mühürdârı olmuştur. Ayrıca Alaaddin Keykubad Şeyh Turesan-ı Veli'yi de şimdi kabrinin bulunduğu Tekke Dağı'nın tepesine, Şeyh Çoban'ı da Erciyes Dağı'nın yakınındaki verimli topraklara, yerleştirmiştir.⁸⁰

Tekke Dağı olarak bilinen yerde yer alan ve içerisinde Şeyh Turesan'ın türbesinin de yer aldığı tekke, İncesu sınırlarına dâhil olmakla birlikte mesafe olarak Ürgüp'e bağlı Başdere'ye çok yakın olması sebebiyle bölge halkı tarafından da sahiplenilmektedir. Yöre halkının yaygın inancına göre, Şeyh Turesan'ın yedi kardeşi olup, bunlardan birisi İncesu'da kabri bulunan Şeyh Şaban, diğeri ise Omuzu Gürzülü'dür.

⁷⁸ Mehmet Okumuş, 1946 doğumlu, okur-yazar, Başdere Kasabası

⁷⁹ Çayırdağ, 2001, s. 3-10.

⁸⁰ Çayırdağ, 2001: 41-42.

Eskiden bölge halkının yağmur duası için buraya çıktığı ve ayrıca tekkenin çeşitli hastalıklara şifa verdiğine inandıkları belirtilmektedir. Türbesinin günümüzde özellikle Kayseri ve Nevşehir'den gelen ziyaretçiler tarafından ziyaret edildiği ve her yıl Haziran ayının son Pazar günü anma törenlerinin düzenlendiği de belirtilmektedir.⁸¹

11. Şeyh Şaban

İncesu'ya bağlı Şeyh Şaban Köyü'nün kuzeybatısındaki köy camisinin yanında türbesi bulunan Şeyh Şaban'ın da, halk arasında Şeyh Turesan'ın Omuzu Gürzlü ile birlikte yedi kardeşinden biri olduğuna inanılmaktadır. Alp karakterli bir Horasan Ereni olarak bilinmektedir.⁸²

Türbe kitabesi olmadığından, kim tarafından ve ne zaman yapıldığı belli değildir. Türbe içindeki mezarda yatan kişinin tarihi kişiliği hakkında da kesin bir bilgi mevcut değildir.⁸³

12. Şem'un El-Gâzî

Türbesi İncesu'ya bağlı Şeyhşaban Köyü'nde Evliya tepesinde bulunmaktadır. Halk arasında Şem'un El-Gazi ve Evliya adlarıyla bilinmektedir. Türbesinin kitabesi üzerinde, "*Hâze'l-türbe el-emîr Sultân Gıyâse'd-dünyâ ve'ddîn abu'l-feth Keyhüsrev bin Kılıçarslan el Emîr Çoban sene isneyn ve sittemi'e/Bu türbe dünya ve dinin sultanı, fethin babası, Kılıçarslan'ın oğlu Keyhüsrev zamanında Emir Çoban tarafından yaptırılmıştır. Sene 602(1205/1206)*" yazılıdır.⁸⁴

Bu şahsiyetin bölge halkı arasında menkıbevî bir kişiliği vardır. Bu menkıbelerden birine göre, bu bölgede düşmanla harb eden bu alp tipi erenle baş edemeyen düşmanları barış talebinde bulunarak ona en güzel kızlarını verirler. Ancak kötü niyetli karısı (Rum olan), onu tuzağa düşürmenin yollarını arar. Bir gün uyurken Şem'un'un elini kolunu zincirle bağlar fakat daha sonra zincirlerin çözüldüğünü görür. Şem'un karısına neden böyle yaptığını sorunca, o da onun kuvvetini denemek istediğini

⁸¹ Mustafa Ayaz, 1979 doğumlu, okur-yazar, Başdere Kasabası.

⁸² Ali Uzun, 1957 doğumlu, okur-yazar, köy muhtarı, Şeyh Şaban Köyü.

⁸³ Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Erciyes Dağı Eteklerinde Bulunan İki Türbe", Kayseri Tarihi Araştırmaları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2001, s. 107.

⁸⁴ Halit Erkiletioğlu, Kayseri Kitabeleri, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2001, s. 37.

söyler. Bunun üzerine karısının niyetini anlayan Şem'un, ona şayet sakaldan kesilecek tellerle bağlanırsa etkisiz hale geleceğini söyler. Karısı, bunu yapar. Böylece gerçek niyetini ortaya koymuş olur. Bunun üzerine Şem'un, onu kaleden aşağıya atar.⁸⁵

Türbesi genellikle köy halkı tarafından ziyaret edilmektedir. Eskiden yağmur duası için gidildiği ve kurban kesildiği, ayrıca çocuğu olmayanlar tarafından da ziyaret ettiği belirtilmektedir.⁸⁶

13. Omuzu Gürzlü

İncesu'ya bağlı Sürtme Köyü ile Şeyh Şaban köyünün arasında Kökes adı verilen mevkide türbesi bulunan bu şahsiyet de, halk arasında Omuzu Gürzlü/Güçlü adıyla bilinmektedir. Yöre halkı, bu şahsiyetin Şeyh Turessan'ın yedi kardeşinden biri olduğuna inanmaktadır.

I. Haçlı Seferi dönemindeki savaşlara katılan ve hizmetlerinden dolayı Selçuklular tarafından adına bir türbe yaptırılan veli/alp tipi bir şahsiyet olduğu kabul edilmektedir.⁸⁷

Türbesinin önünde bulunan ve bazı yerleri aşınan taşların Şeyhin burada namaz kılmasından dolayı aşındığına inanılmaktadır.⁸⁸

14. Mikdat Dede Türbesi

Türbesi, Talas ilçesinin Sakaltutan Köyü'nde bulunan Mikdat Dede, halk arasında Horasan ereni olarak kabul edilmektedir.

Türbe yapısından hareketle; Anadolu Selçuklu döneminde yaşamış olduğu tahmin edilmektedir. Nitekim daha önce burada bir mermer yazıt olduğu şimdilerde ise kaybolduğu söylenmektedir.⁸⁹

Bu şahsiyetin bölgeye gelen ilk alp-erenlerden olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca onun Melikgazi'nin kardeşi veya piri olduğundan bah-

⁸⁵ Hatice Uzun, 1959 doğumlu, okur-yazar, ev hanımı, Şeyh Şaban Köyü; Recep Aydoğan, 1960 doğumlu, okur-yazar, memur, Şeyh Şaban Köyü.

⁸⁶ Recep Aydoğan, 1960 doğumlu, okur-yazar, memur, Şeyh Şaban Köyü.

⁸⁷ Çayırdağ, "Kayseri Erciyes Dağı Eteklerinde Bulunan İki Türbe", s. 110.

⁸⁸ İsmail Öztürk, 1943 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Şeyh Şaban Köyü.

⁸⁹ Hasan Taşoluk, 1934 doğumlu, okur-yazar, Sakaltutan Köyü.

sedilerek bu türbe ziyaret edilmeden Melikgazi'ye gidilmemesi gerektiğine de inanılmaktadır.⁹⁰

Yukarıda verilen bilgilerin aksine buranın aslında bir Roma mezarı olduğu ve mermer yazıtın da Romahlara ait olabileceği şeklinde bir inanış da vardır.⁹¹

1970-1995 arası bir çok kişinin özellikle şifa bulmak ve yağmur duası için ziyaret ettiği bir yer olduğu söylenmektedir.⁹²

15. Halil Dede

Yöre halkı bu şahsiyetin, alp karakterli bir Horasan ereni olup, burada şehit düştüğüne inanmaktadır.⁹³ Ayrıca Emir Melik Gazi ile aynı dönemde yaşadığına ve onun askerlerinden olduğuna da inanılmaktadır.⁹⁴ Türbesi, Tomarza'nın İncili Köyü'nün içindeki tepede "Taşın Yüzü" adlı bir mevkide yer almaktadır. Bu tepenin Selçuklu döneminde bir gözetleme kulesi işlevi gördüğü de aktarılmaktadır.

16. Ovaçiftlik Yatırlar

Yeşilhisar'a bağlı Ovaçiftlik Köyü'nde kimlere ait olduğu belli olmayan fakat halk arasında Horasan'dan geldiklerine inanılan ve üç kardeşe ait olarak bilinen mezarlar mevcuttur. Türbelerin mimari yapısı da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.

Türbelerle ilgili birtakım ziyaret ritüelleri bulunmaktadır. Ramazan ve Kurban bayramlarında arefe günü ikindi namazından sonra ve eskiden yağmur duası için ziyaret edildikleri söylenmektedir.⁹⁵

⁹⁰ Fügen İter, "Kayseri-Tomarza Gezisi Üzerine Notlar ve "Mikdat Dede Türbesi", Anadolu(Anatolia), c. 18, Ankara 1974, s. 53-54.

⁹¹ Ali Yedikaya, 1932 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sakaltutan Köyü.

⁹² Melik Ünal, 1932 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sakaltutan Köyü.

⁹³ Necmettin Eroğlu, 1945 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, İncili Köyü; Şükrü Eroğlu, 1979 doğumlu, Öğretmen, İncili Köyü.

⁹⁴ Şeref Uzun, 1966, okur-yazar, köy muhtarı, İncili Köyü; Hamza Şahin, 1943 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, İncili Köyü; İbiş Kahraman, 1928 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, İncili Köyü.

⁹⁵ Nuh Köse, 1956, okur-yazar, köy muhtarı, Ovaçiftlik Köyü.

17. Ahî Evran

İlk tasavvufî terbiyesini Horasan ve Maverâünnehir'de Ahmed Yesevî (ö.1068)'den aldığı bilinen ve bir Hac seyahati esnasında Türk asıllı sufi Evhadüddîn Kirmanî ile tanışarak ona intisap eden Ahi Evran Şeyh Nasiru'd-dîn Mahmud b. Ahmed (d.1171)'in kurucusu olduğu dinî-iktisadi bir tarikat olan Ahilik teşkilatının önemli merkezlerinden biri de Kayseri olup, onun ismi de çalışmamız çerçevesinde Horasan Erenleri arasında zikredilebilir. Zira Ahi Evran, 602/1205 yılında Anadolu'ya gelmiş ve 603/1206'da Kayseri'ye yerleşerek bir deri atölyesi (debbâğhane) kurmuştur.⁹⁶ Bilindiği üzere daha sonra Kırşehir'e geçerek ölümüne kadar burada yaşamıştır.

Hakkında kaleme alınan kaynaklardan hareketle, esnafların pîri olarak bilinen Ahî Evran'ın da Orta Asya kökenli tipik bir sufi derviş yani Horasan Ereni olduğu ortaya çıkmaktadır. Türbesi, Kırşehir Ahi Evran Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Yine Yahyalı ilçesi Gazibeyli Mahallesi'nde Selçuklu dönemine ait olduğu kabul edilen türbesinde medfun bulunan Seyyid Ali'de bu dönemde adı geçen Horasan Erenlerinden olabilir. Bunun dışında Himmet Dede'nin de Osmanlı dönemi Horasan erenlerinden olduğu anlaşılmaktadır.⁹⁷

Ayrıca Kayseri'de Pınarbaşı'na bağlı Melikgazi Köyü'nde türbesi bulunan Emir Melik Gazi (1104-1134) de Danişmendliler dönemi alp tipi Horasan Erenleri arasında zikredilebilir. Evliya Çelebi gibi bazı kaynaklardan isimlerini öğrendiğimiz şahsiyetlerin (Abdi Dede, Şeyh Şerafeddin, Hacı Balum, Kutbeddin Sincani, Yuvarlak Dede gibi) Horasan Ereni olup olmadığı ise günümüze kadar gelen herhangi yapıları veya bilgileri olmadığı için tespit edilememiştir.

Kayseri'de ayrıca Kalenderilere ait bir tekke (Kalenderhâne) olduğu ve bu tarikatın 1243 Kayseri müdafaasında ahi birlikleriyle beraber görev

⁹⁶ Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1997, s. 1,49,50; Fuad Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, s. 89-93; İlhan Şahin, "Ahi Evran", TDVİA, c. 1, İstanbul 1988, s.529-530; Reşat Öngören, "Osmanlı'nın Kuruluş Yıllarında Anadolu'nun Tasavvufî Durumu", *Diyanet Dergisi*, Ankara 1999, sayı: XCVIII, s. 9.

⁹⁷ Bkz. Dilek Yanmaz, *Himmet Dede(Horasan Ereni)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2008.

aldığı bilinmektedir. Tekkeleri Kalenderhâne Şiḥ mahallesi olarak geçen yerde olduğu söylenen bu yapının 80'li yıllarda belediyenin imar planı çerçevesinde yıkıldığı belirtilmektedir.⁹⁸ Bu bilgidен hareketle, Horasan'dan bölgeye gelen Kalenderî'lerin de burada birtakım dinî-sosyal faaliyetlerde buldukları söylenebilir.

SONUÇ

Bir bildiri sınırlılığında yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde Kayseri ve Yöresinde Bulunan Horasan Erenleriyle ilgili ortaya çıkan özellikler şunlardır:

* Selçuklu döneminde Kayseri'ye gelen Horasan merkezli Anadolu erenlerinden tespit edebildiklerimizin sayısı 17'dir.

* Bu şahsiyetlere ait zaviye ve tekkelerin bazı kayıtları Osmanlı Hurufât Defterlerinde, Tapu-Tahrir Defterleri'nde, Şer'iyeye Sicillerinde, Evkâf Defterlerinde yer almaktadır.

* Bu şahsiyetler, gerek Anadolu halk İslâmının kurucuları olarak kabul edilmeleri ve gerekse gösterdiklerine inanılan kerametleri yönüyle yöre halkının menkıbeler temelinde bildiği ve saygı gösterdiği şahıslardır.

* Halk arasında *veli*, *abdâl*, *alp*, *eren*, *derviş*, *ermiş*, *evliya*, *gazi*, *pir*, *seyyid*, *şeyh*, *âlim*, *baba*, *dede*, *şehit* gibi isimlerle bilinmektedir.

* Farklı kimlikleri üzerinde barındırabilen bu erenler, irşad faaliyetlerinde bulunan bir derviş, bulunduğu yöre insanına tedavi hizmeti veren bir şifa verici/ocak ve yeri geldiğinde Anadolu fetih hareketlerine iştirak eden bir alp-eren/gazi'dir.

* Bu şahsiyetlerin günümüzde, sünî ve gayri sünî kesimlerce sahiplenilmesi, Anadolu'ya geldiklerinde günümüz yöre halklarının ataları tarafından kabul gördüklerinin bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır.

* Kayseri'ye gelen bu Türkmen dervişlerin çoğu eren tipinde olup, bir kısmı *'alp'*lik özelliği yani *'alp'* karakteri de taşımaktadırlar. Yani bu şahsiyetlerin bir kısmı velilik özellikleri taşımakla birlikte aynı zamanda

⁹⁸Mehmet Çayırdağ, "Seyyid Burhaneddin Hüseyin", Kayseri Araştırmaları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları No:38; kayseri 2001, s. 66.

akıncıdırlar. Halk arasında bunların Anadolu coğrafyasında fetihlerde bulunarak şehit düştükleri şeklinde bir inanış da bulunmaktadır. Said b. Sungur/Dev Ali, Seyyid Şerif, Seyyid İmadettin, Şeyh Ümmi, Şeyh Şaban, Omuzu Gürzlü, Şem'un-el Gazi, Mikdat Dede, Halil Dede gibi şahıslar Müslümanlığı yaymak amacıyla, gayr-ı Müslimlere karşı savaştan savaşçılardır.

* Bu şahsiyetler, yöre halkı tarafından buldukları yeri felaket ve musibetlerden koruyan *manevi koruyucular*dır.

* Yöre halkı, türbelerine zarar vermek isteyenleri, kendileriyle alay edenleri veya hırsızlık yapmak isteyenleri bu zatların cezalandırdıklarına inanmaktadır.⁹⁹

* Bunlardan bir kısmının yerlerinin kaybolduğu ve bazı kişilerin rüyalarına girerek yerini belirttiğine inanılmaktadır. Rüyada görülen yere yöre halkı tarafından türbe yapılmıştır.

* Adı geçen erenlerle ilgili olarak bir diğer önemli nokta da bunların Horasan'dan bu bölgeye gelen yedi kardeşten biri olduklarıdır. Bu bağlamda yedi kardeşin, birbirine yakın bölgelerde bulunan şahsiyetler olabilecekleri akla gelmektedir. Bu durumun gerçeklik payı olup olmadığı bilinmemekle birlikte Orta Asya'dan Anadolu'nun belli bir yerleşim yerine gelen bu şahsiyetler arasında halk da bir yakınlık kurma yoluna gitmiş olabilir. (Ebce Sultan ile Bahadır Bayram Gazi'nin kardeş oldukları; Şeyh Turesan ile Şeyh Şaban ve Omuzu Gürzlü'nün yedi kardeşten biri oldukları gibi)

* Söz konusu şahsiyetlerin daha çok köy ve kasaba gibi yerleşim yerlerine gelerek bu bölgelerde irşad faaliyetinde buldukları anlaşılmaktadır.

Seyyid Burhaneddin, Şeyh Turesan-ı Velî, Said b. Sungur/Dev Ali, Seyyid Şerif, Seyyid İmadettin, Bahadır Bayram Gazi, Ebce Sultan, Şeyh Ümmi'nin tarihî kişilikleri konusunda kaynaklarda bir şüphe bulunma-

⁹⁹Örneğin, Ebce Sultan'ın türbesinde define olduğunu düşünen şahıslar türbenin içine girdiklerinde kapı kendiliğinden üzerlerine kapanır, pencereler yükselir. Bunun üzerine, buranın kutsallığını anlayan defineciler yaptıklarına pişman olarak Allah'a tövbe ederler, bu sırada kapı da tekrar kendiliğinden açılır ve defineciler oradan uzaklaşırlar. Yine seferberlik zamanında Omuzu Gürzlü türbesine sığınan bir eşkiyanın buradaki sanduka ile alay etmesi sonucunda başka bir eşkiya tarafından sandukaya dokunan elinin kesildiğine inanılması gibi.

makla birlikte diğer şahsiyetler daha çok sözlü gelenek çerçevesinde günümüze ulaşmışlardır. Yöre halkı tarafından Horasan Ereni olarak bilinen şahsiyetlerle ilgili rivayetlerin tarihsel perspektif açısından objektiflik ve güvenilirlikleri elbetteki şüphelidir. Bununla birlikte Nevşehir ve yöresinde yaşamış olan veya yaşadığına inanılan bu şahsiyetler, bölge halkının zihninde yer alan *Horasan Ereni* imajını ortaya koyması açısından dikkati haizdir.

Yani Kayseri ve yöresi halkı, bu yöreye XI. ve XIII. yüzyıllarda Horasan'dan gelerek İslâmiyeti anlatan veya bu bölgelerde yapılan gazalarda şehit düşen birtakım şahsiyetler olduğuna inanmakta ve bunları Horasan Ereni olarak isimlendirmektedir.

Bir bildiri sınırlılığı içerisinde belirtmeye çalıştığımız bu şahsiyetlerle ilgili arşivlerde yapılacak daha geniş çaplı araştırmalar, yaşadıkları dönemi, kimliklerini ve Anadolu halk İslâmı üzerindeki etkilerini tespit etmeye katkı sağlayacaktır.

Ek. 1 Kayseri'de Bulunan Horasan Erenleri Tablosu

	Horasan Ereni	Mezarının, Türbesinin veya Tekkesinin Bulunduğu yer (İlçe/Kasaba veya Köy)
1	Seyyid Burhaneddin	Kayseri/Merkez
2	Said bin Sungur/ Şeyh Emîr/Dev Ali(Alp tipi)	Kayseri/Develi/Yukarı Develi Kopçullu Mahallesi
3	Seyyid Şerif(Alp tipi)	Kayseri/Develi/Yukarı Develi Camii Kebir Mahallesi
4	Seyyid İmadettin(Alp tipi)	Kayseri/Develi/Yukarı Develi Şar önü mevkii
5	Şeyh Ümmi(Alp tipi)	Kayseri/Develi/ Yukarı Develi Büyük Yazı Mevkii
6	Ebce Sultan	Kayseri/Develi/Ebce Köyü
7	Bahadır Bayram Gazi	Kayseri/Develi/Havadan Köyü
8	Nebi Dede	Kayseri/Develi/Sindelhöyük Köyü
9	Akçakoca Sultan	Kayseri/Yahyalı/Kopçu Köyü

10	Şeyh Turesan	Kayseri/İncesu/Tekke Dağı mevkii
11	Şeyh Şaban(Alp tipi)	Kayseri/İncesu/Şeyh Şaban Köyü
12	Şemun el-Gazi(Alp tipi)	Kayseri/İncesu/Şeyh Şaban Köyü
13	Omuzu Gürzlü(Alp tipi)	Kayseri/İncesu/Sürtme Köyü
14	Mikdat Dede	Kayseri/Talas/Sakaltutan Köyü
15	Halil Dede	Kayseri/Tomarza/İncili Köyü
16	Ovaçiftlik Yatırları	Kayseri/Yeşilhisar/Ovaçiftlik Köyü
17	Ahî Evran	Kayseri/Merkez

Kaynaklar

- Abdurrahman Câmî, *Nefhâtü'l-Üns Min Hadarati'l-Kuds*, terc. Lâmi'î Çelebi, Marifet Yayınları, İstanbul 1993.
- Ahmed Eflakî, *Menâkıbu'l-Arifîn*, yay. Tahsin Yazıcı, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1976, c. I.
- Ahmed Nazif, *Kayseri Meşhurları (Kayseriyye Meşâhiri)*, sad. Meserret Diriöz, Haydar Ali Diriöz, Kayseri 1991.
- Âşıkpaşazâde, *Tevârih-i Ali Osman (Osmanoğullarının Tarihi)*, haz. Kemal Yavuz- M. A. Yekta Saraç, Gökkuşbuğ Yayınları, İstanbul 2007.
- Barkan, Ömer Lütfi, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler: I İstila Devrinde Türk Dervişleri ve Zaviyeler", *Vakıflar Dergisi*, c. II, Ankara 1942.
- Bayram, Mikail, "Devrinin Siyasi Olayları İçinde Seyyid Burhanu'd-Din", *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, 7-13 Nisan 1987.
- Bayram, Sadi, "Anadolu'da İlk Rufailer ve Hz. Zeynel Abidin Ali Er-Rufai Soyuna Hakkında Yeni Hipotezler", *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (11-12 Nisan 1996)*, Kayseri, 2000.
- Çağatay, Neşet, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1997.

- Çayırdağ, Mehmet, "Develi Ulu Camii Minberi", *Bütün Yönleriyle I. Develi Bilgi Şöteni (26-28 Ekim 2002)*, Develi, 2003.
- Çayırdağ, Mehmet, "Kayseri'de Selçuklu Dönemi'nde İnşa Edilen Tekgöz Köprüsü ve Dev Ali Türbesinin Kitabeleri", *Zafer Bayburtlu Armağan*, Kayseri 2001.
- Çayırdağ, Mehmet, "Seyyid Burhaneddin Hüseyin", *Kayseri Araştırmaları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, No:38; Kayseri 2001.
- Çayırdağ, Mehmet, "Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevîlik", *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (06-07 Nisan 2000)*, Kayseri 2000.
- Çayırdağ, Mehmet, *Seyyid Burhaneddin Hüseyin*, Kayseri'deki Eski Eserleri Müzeleri ve Turizmi Sevenler Derneği, Kayseri 1982.
- Çetin, Osman, *Anadolu'da İslâmiyet'in Yayılışı*, Marifet Yayınları, İstanbul 1990.
- Erkiletlioğlu, Halit, *Kayseri Kitabeleri*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2001.
- Evlîya Çelebi Seyahatnamesi*, c. II-IV, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1986.
- Ferîdûn bin Ahmed-i Sipehsalâr, *Mevlânâ ve Etrafındakiler Risâle*, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul 1977.
- Göde, Kemal, *Eratnahılar (1327-1381)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1994.
- Gölpınarlı, Abdalbaki Melâmîlik ve Melâmîler, Devlet Matbaası, İstanbul 1931.
- Gölpınarlı, Abdalbaki, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1961.
- Günay, Ünver - Harun Güngör vd., *Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması -Kayseri Örneği-*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 2001.
- Gürlek, Ahmet, *Memleketim Develi*, Yeni Desen Matbaası, İzmir 1975.
- Hakkı Önkâl, *Anadolu Selçuklu Türbeleri*, Ankara 1996.

- İbn Bibi, *el-Avâmiru'l-'Alâiyye fi'l-Umûru'l-'Alâiyye*, haz. Adnan Sadık Erzi, TTK, Ankara 1956.
- İlter, Fügen, "Kayseri-Tomarza Gezisi Üzerine Notlar ve "Mikdat Dede Türbesi", *Anadolu (Anatolia)*, c. 18, Ankara 1974.
- Kalafat, Yaşar, "Develi ve Yöresi Yatırları (Hak Aşıkları) Diyanet İşleri Başkanlığı Arşiv Kayıtlarına Göre", *Bütün Yönleriyle I. Develi Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002)*, Develi 2003.
- Karabulut, Ali Rıza, "Seyyid Burhaneddin Tirmizi'den Ahmet Remzi Dede'ye Kadar Meşhur Kayseri İlim Adamları ve Eserleri", *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)*, Kayseri 1998.
- Karabulut, Ali Rıza, "Seyyid Burhaneddin Tirmizi'nin Tevhid ve İbadet Konularındaki Bazı Düşünceleri", *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, 7-13 Nisan 1987.
- Karabulut, Ali Rıza, *Mevlânâ'nın Hocası Seyyid Burhaneddin Hz.leri ve Kayseri İlmîye Tarihinde Meşhur Mutasavvıflar*, Seyyid Burhaneddin Vakfi Yayınları, Kayseri 1994.
- Kaya, Doğan, "Sivas'ta Yatmakta Olan Horasan Merkezli Anadolu Erenleri", *Halk Bilimi Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002.
- Kayseri'deki Tarihi Vakıf Eserler*, Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Kayseri 1990.
- Koçer, H. Mehmed Zeki, *Kayseri Uleması*, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1972.
- Köprülü, Fuad, "Baba" maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, c. 2, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979, ss.165-166.
- Köprülü, Fuad, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*.
- Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1987.
- Köprülü, M. Fuad, "Abdal", *Edebiyat Araştırmaları 2*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1989.

- Küçükdağ, Yusuf, "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Döneminde Develi Kazası'nın Tekke ve Zaviyeleri", *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Çizgi Kitabevi, Konya 2005.
- Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Erciyes Dağı Eteklerinde Bulunan İki Türbe", *Kayseri Tarihi Araştırmaları*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kayseri 2001.
- Mélikoff, Iréne, *Uyur İdik Uyardılar (Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları)*, Demos Yayınları, İstanbul 2009.
- Mevlânâ, *Mesnevî*, çev. Veled İzbudak, c. II, İstanbul 1988.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Babailer İsyanı*, Dergah Yayınları, İstanbul 2000.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sıfırlık Kalenderîler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1999.
- Ocak, Ahmet Yaşar, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2002.
- Osmanzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, c. 1, haz. Mehmet Akkuş-Ali Yılmaz, Kitabevi, İstanbul 2006.
- Önder, Mehmet, "Seyyid Burhaneddin'in Maarifi", *I. Kayseri Kültür ve Sanat Haftası Konuşmaları ve Tebliğleri*, 7-13 Nisan 1987.
- Öngören, Reşat, "Osmanlı'nın Kuruluş Yıllarında Anadolu'nun Tasavvufi Durumu", *Diyanet Dergisi*, Ankara 1999, sayı: XCVIII.
- Önkal, Hakkı, "Develi Türbelerinin Sanat ve Kültür Tarihimizdeki Yeri", *Bütün Yönleriyle Develi. I. Bilgi Şöleni*, 26-28 Ekim 2002, ss. 225-229.
- Özbek, Mustafa, *Yeşilhisar ve Çevresi Halk İnanışlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2003.
- Özbek, Yıldırım, "Develi'de Türk Mimarlık Eserleri", *Sanatsal Mozaik Dergisi*, İstanbul, 2000.
- Özgüç, Tahsin -Mahmut Akok, "Develi Abideleri", *Belleten*, c. 19, Ankara 1995.

- Özköse, Kadir "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması'nda Tasavvufi Zümre ve Akımların Rolü", s. 276-277, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 7, S. 1, Sivas 2003.
- Öztürk, Mürsel, Anadolu Erenlerinin Kaynağı Horasan(Moğol İstilasına Kadar), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Sahih Ahmed Dede, *Mevlevîlerin Tarihi*, haz. Cem Zorlu, İstanbul 2003.
- Satoğlu, Abdullah, *Mevlânâ'nın Hocası Seyyid Burhaneddin*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayın No: 31, Kayseri 1999, ss. 48-50.
- Sevgi, Ahmet, *Seyyid Burhaneddin Muhakkiki Tirmîzî (Mevlânâ'nın Hocası) / 1166-1240*, Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları No:19, Kayseri 1995.
- Sevim, Ali, *Anadolu'nun Fethi Selçuklular Dönemi*, Türk Tarih Kurumu Ankara 2000.
- Seyyid Burhaneddin, *Maarif*, terc. Ali Rıza Karabulut, Mektebe Yayınları, Kayseri 1995.
- Sümer, Faruk, *Oğuzlar (Türkmenler)*, Ana Yayınları, İstanbul 1980.
- Şahin, İlhan, "Ahi Evran" maddesi, *TDVİA*, c. 1, İstanbul 1988.
- Tahrılı, Mustafa, "Ahmed er-Rıfai" maddesi, *TDVİA*, c.2, İstanbul 1989.
- Togan, Zeki Velidi, *Umumi Türk Tarihine Giriş*, Enderun Yayınları, İstanbul 1981.
- Topçu, Sultan, *Develi'deki Türk Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2005.
- Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1993.
- Turan, Osman, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkuresi Tarihi*, Turan Neşriyat, c. II, İstanbul 1993.
- Tüncer, Orhan Cezmi, *Anadolu Kümbetleri Selçuklu Dönemi*, C.I, Ankara, 1986.
- Türkmen, Kerim, "Develi Tarihine Işık Tutacak Kitabeler", *Bütün Yönleriyle Develi I. Bilgi Şöleni (26-28 Ekim 2002)*, Develi, 2003.

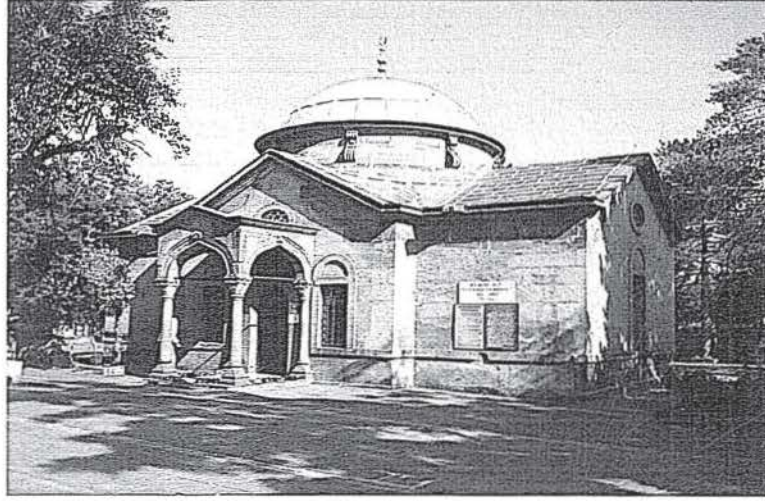
- Türkmen, Kerim, *Develi'deki Selçuklu Dönemi Kütabeleri*, Çekül Mozaik, Haziran 2000.
- Uludağ, Süleyman-Orhan F. Köprülü, "Abdal" maddesi, *TDVİA*, İstanbul 1988.
- Vilâyetnâme (Menâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî)*, haz. Abdulkaki Gölpınarlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995.
- Yanmaz, Dilek, *Himmat Dede (Horasan Ereni)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2008.
- Yeniceli, Sabit, *Yahyalı'nın Sosyo-Kültürel ve Dinî Yapısı Üzerine Bir İnceleme*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2008.

Kaynak Kişiler:

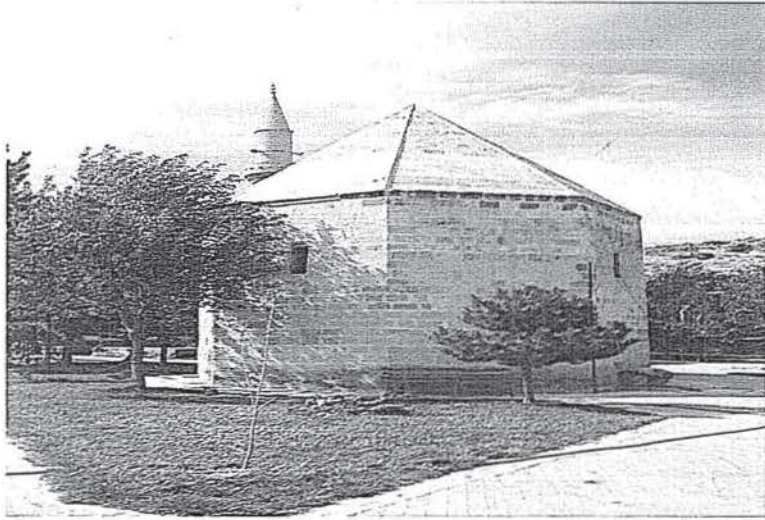
- Abidin Yetişken, 1967 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Ebce Köyü.
- Ali Uzun, 1957 doğumlu, okur-yazar, köy muhtarı, Şeyh Şaban Köyü.
- Ali Yedikaya, 1932 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sakaltutan Köyü.
- Arif Karbuz, 1945 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sindelhöyük Kasabası.
- Ayşe Akgüneş, 58, okur-yazar değil, ev hanımı, Ovaçiftlik Köyü.
- Bekir Akgüneş, 67, okur-yazar değil, çiftçi, Ovaçiftlik Köyü.
- Bekir Orfun, 1936 doğumlu, okur-yazar değil, çiftçi, Yukarı Develi.
- Hamza Şahin, 1943 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, İncili Köyü.
- Hatice Uzun, 1959 doğumlu, okur-yazar, ev hanımı, Şeyh Şaban Köyü.
- Hasan Taşoluk, 1934 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sakaltutan Köyü.
- İbiş Kahraman, 1935 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, İncili Köyü.
- İsmail Öztürk, 1943 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Şeyh Şaban Köyü.
- Kadir Özdemir, 1935 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Ebce Köyü.
- Mehmet Devellioğlu, 1951 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi.
- Mehmet Okumuş, 64, okur-yazar, çiftçi, Başdere Kasabası.
- Melik Ünal, 1932 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sakaltutan Köyü.

- Muhsin Batman, 1954 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Kopçu Köyü.
Mustafa Ayaz, 1979 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Başdere Kasabası.
Mustafa Batman, 1950 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Kopçu Köyü.
Nuh Aşık, 1940 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Sindelhöyük Kasabası.
Nuh Köse, 1956, okur-yazar, köy muhtarı, Ovaçiftlik Köyü.
Ömer Taş, 1946 doğumlu, okur-yazar, çiftçi, Yukarı Develi.
Sultan Batman, 1967 doğumlu, okur-yazar, ev hanımı, Kopçu Köyü.
Süleyman Seçilir, 1946 doğumlu, okur-yazar, kunduracı, Yukarı Develi.
Şeref Uzun, 1966 doğumlu, okur-yazar, köy muhtarı, İncili Köyü.
Necmettin Eroğlu, 1945 doğumlu, okur-yazar, İncili Köyü.
Şükrü Eroğlu, 1979 doğumlu, öğretmen, İncili Köyü.

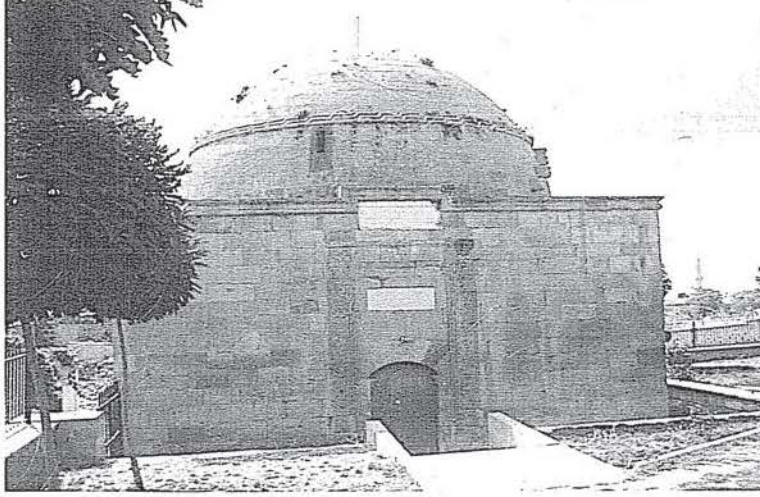
Ek. 2 Fotoğraflar

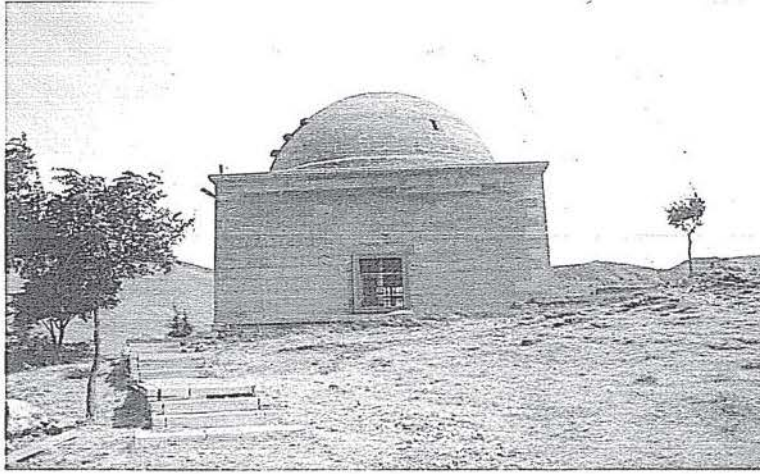
Seyyid Burhaneddin Türbesi/Kayseri Merkez

Said b. Sungur(Dev Ali) Türbesi/Yukarı Develi

Seyyid Şerif Türbesi/Yukarı Develi

Seyyid İmadeddin Türbesi/Yukarı Develi

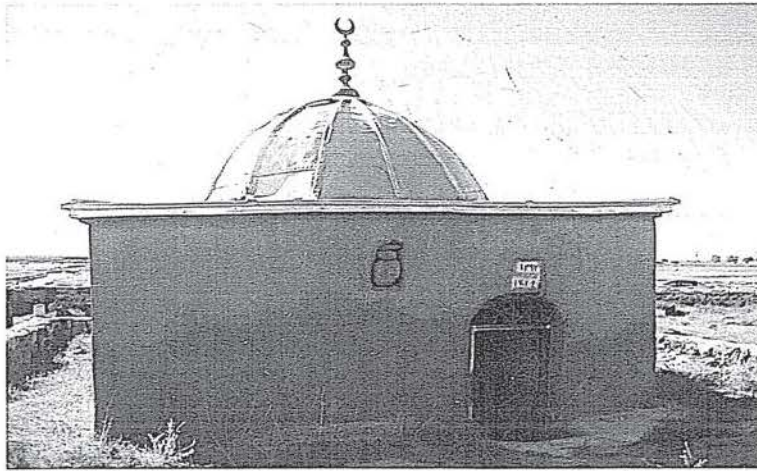
Şeyh Ümmî Türbesi/Yukarı Develi

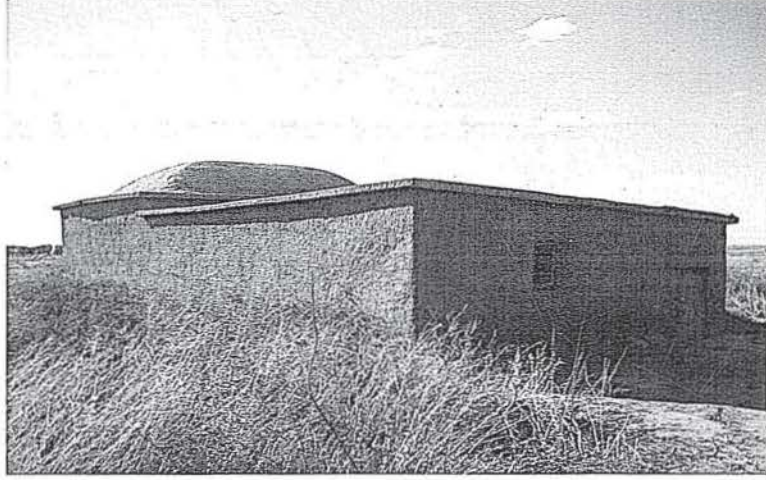
Ebce Sultan Türbesi/Ebce Köyü/Develi

Bahadır Bayram Gazi Zaviyesi ve Türbesi/Havadan Köyü/Develi
(Anadolu Selçuklu Eserleri Fotoğraf Albümü'nden)

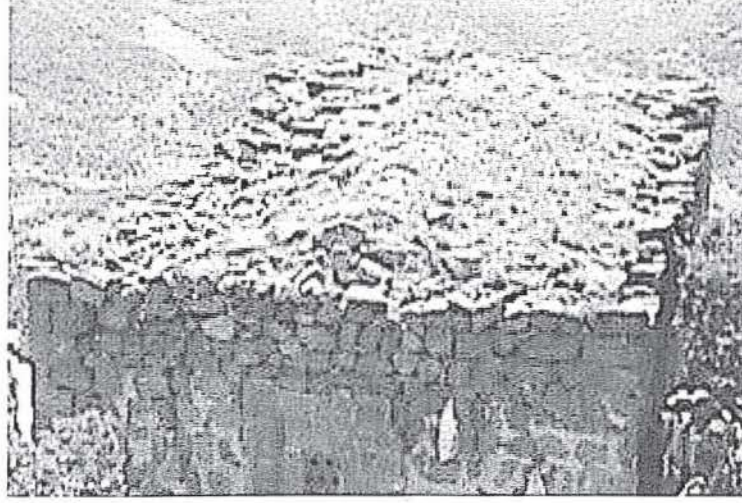
Nebi Dede Türbesi/Sindelhöyük Kasabası/Develi

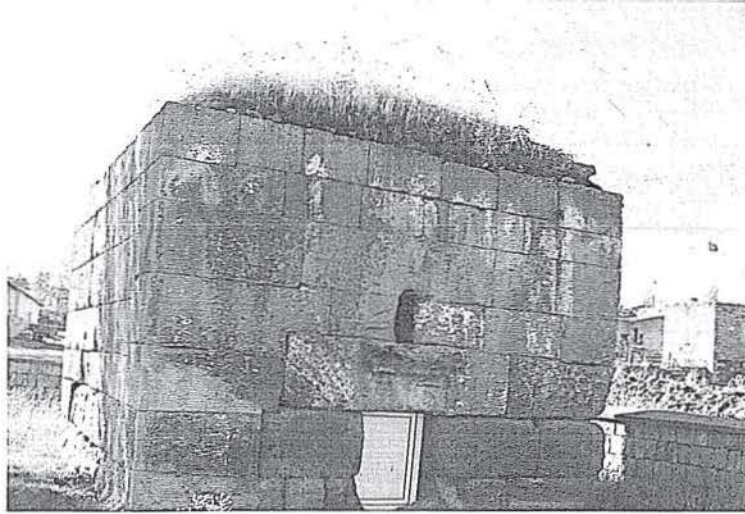
Akçakoca Sultan Türbesi/Kopçu Köyü/Yahyah

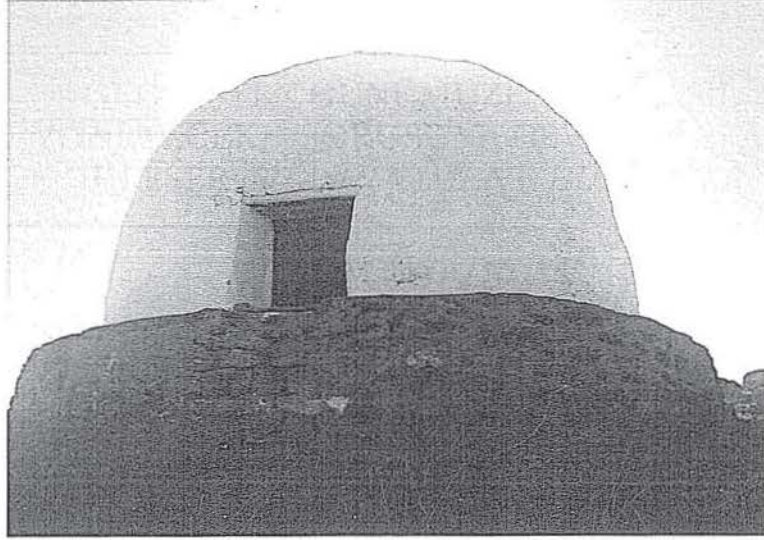
Şeyh Turessan Veli Türbesi/İncesu

Şemun el-Gazi Türbesi/Şeyh Şaban Köyü/İncesu

Mikdat Dede Türbesi/Sakaltutan Köyü/Talas

Halil Dede/İncili Köyü/Tomarza